

Äänestysaluejaosta päättäminen

KESKVAAL 02.04.2023 § 23

Vaalilain 8 §:n mukaan kunta muodostaa yhden äänestysalueen, jolle sitä ole tarpeen jakaa useampaan äänestysalueeseen.

Äänestysalueiden pinta-alasta tai asukasmäärästä ei vaalilaissa ole tarkempia määräyksiä. Äänestysalueista päättää valtuusto. Tällä hetkellä Tammela on jaettu neljään äänestysalueeseen.

Valtuuston päätöksellä muutettu äänestysaluejako on voimassa seuraavan kalenterivuoden alusta alkaen toimitettavissa vaaleissa ja kansanäänestyksissä, jos valtuuston päätös on tehty ja siitä on ilmoitettu elokuun loppuun mennessä Digi- ja väestötietovirastolle (DVV).

Vuonna 2024 Suomessa on kahdet vaalit, presidentinvaalit sekä europarlamenttivaalit. Vuonna 2025 on vuorossa kuntavaalit.

Päätösehdotus: Keskusvaalilautakunta päättää esittää kunnanhallitukselle valmisteltavaksi Tammelan äänestysalueiden määrän supistamista maksimissaan kahteen.

Keskusvaalilautakunnan esityksen perusteluna on vaalisalaisuuden varmistaminen ja vaalitoimitsijoiden saatavuus. Kunnassa tulee oikeusministeriön ohjeiden mukaan ennakoida, että äänestysalueen äänimäärä ei jää alle 50 äänestäjän, jolloin on ryhdyttävä pienten äänestysalueiden äänestyslippujen yhdistämistoimenpiteisiin. Vaalitoimitsijoiden saatavuudessa on jo nyt ollut ongelmia. Ennakoäänestys on jo nyt mahdollista valtakunnallisesti sekä seutukunnallisestikin useassa paikassa. Lisäksi on mahdollisuus kotiäänestykseen niillä, jotka eivät pääse liikkumaan äänestyspaikkaan.

Päätös: Keskusvaalilautakunta hyväksyi päätösehdotuksen yksimielisesti.

Ote: Kunnanhallitus

KHALL 05.06.2023 § 113

104/00.01.02/2023

Keskusvaalilautakunta on 2.4.2023 § 23 päättänyt esittää kunnanhallitukselle valmisteltavaksi Tammelan äänestysalueiden määrän supistamista maksimissaan kahteen. Keskusvaalilautakunnan esitykseen on sisällytetty seuraavat perustelut:

- *Vaalisalaisuuden varmistaminen ja vaalitoimitsijoiden saatavuus. Kunnassa tulee oikeusministeriön ohjeiden mukaan ennakoida, että äänestysalueen äänimäärä ei jää alle 50 äänestäjän, jolloin on ryhdyttävä pienten äänestysalueiden äänestyslippujen yhdistämistoimenpiteisiin.*
- *Vaalitoimitsijoiden saatavuudessa on ollut ongelmia.*

- *Ennakkoäänestys on mahdollista valtakunnallisesti sekä seutukunnallisesti useassa paikassa.*
- *Lisäksi on mahdollisuus kotiäänestykseen niillä, jotka eivät pääse liikkumaan äänestyspaikkaan.*

Vaalilain 8 §:n mukaan kunta muodostaa yhden äänestysalueen, jolle sitä ole tarpeen jakaa useampaan äänestysalueeseen. Äänestysalueiden pinta-alasta tai asukasmäärästä ei vaalilaissa ole tarkempia määräyksiä. Äänestysalueista päättää valtuusto. Valtuuston päätöksellä muutettu äänestysaluejako on voimassa 1.1.2024 alkaen toimitettavissa vaaleissa ja kansanäänestyksissä, jos valtuuston päätös on tehty ja siitä on ilmoitettu 31.8.2023 mennessä Digi ja väestötietovirastolle (DVV).

Äänestysalue määrittää äänestäjän vaalipäivän äänestyspaikan. Kun vaalien äänioikeusrekisteri perustetaan väestötietojärjestelmän tiedoista, äänioikeutetun äänestysalue määritellään hänen asuinrakennukselleen merkityn tiedon perusteella. Tämän perusteella määräytyy se, minkä äänestysalueen ja äänestyspaikan vaaliluetteloon henkilö lisätään, ts. missä hän voi vaalipäivänä äänestää.

Asunnottomien, laitoksissa asuvien ja ulkomailla vakinaisesti asuvien äänioikeutettujen äänestysalueen valtuusto määrää kunnan äänestysaluejaon muuttamista koskevassa päätöksessään erikseen.

Äänestysalueiden määrän vähentäminen saattaa heikentää äänestäjien mahdollisuuksia osallistua vaalipäivän äänestykseen. Oikeusministeriö on mm. kirjeessään kunnille (14.9.2022, dnro VN/12272/2022) suositellut, että äänestysalueiden määrää ei tulisi ilman painavaa syytä vähentää, ja todennut lisäksi, että äänioikeusrekisterin (sähköisen vaaliluettelon) käyttö vaalipäivän äänestyksessä ei ole peruste vähentää äänestysalueiden määrää.

Vaalilain § 15 mukaan kunnanhallituksen on hyvissä ajoin ennen vaaleja asetettava kutakin äänestysaluetta varten vaalilautakunta, johon kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja kolme muuta jäsentä sekä tarpeellinen määrä varajäseniä, joita on kuitenkin oltava vähintään kolme.

Vaalilain § 15 mukaan sekä vaalilautakunnan ja vaalitoimikunnan jäsenten että niiden varajäsenten tulee mahdollisuuksien mukaan edustaa asianomaisessa vaalipiirissä edellisissä eduskuntavaaleissa ehdokkaita asettaneita puolerekisteriin merkittyjä puolueita. Kuntavaaleissa jäsenten ja varajäsenten tulee kuitenkin edustaa kunnassa edellisissä kuntavaaleissa ehdokkaita asettaneita äänestäjäryhmiä. Vaalilautakunnan varajäsenet ja vaalitoimikunnan varajäsenet on asetettava siihen järjestykseen, jossa he tulevat jäsenten sijaan.

Vaalilain § 15 mukaan ehdokas ei voi olla vaalilautakunnan jäsenenä eikä varajäsenenä. Ehdokas tai hänen puolisonsa, lapsensa, sisaruksensa tai vanhempansa ei voi olla vaalitoimikunnan jäsenenä eikä varajäsenenä. Puolisoilla tarkoitetaan aviopuolisoita sekä

avioliitonomaisissa olosuhteissa ja rekisteröidyssä parisuhteessa eläviä henkilöitä.

Vaalilautakuntien jäsenien ja tarpeellisen määrän varajäsenien nimeämisessä voi olla haastetta kaikissa vaaleissa, mutta erityisesti asia vaikeutuu kunta- ja aluevaaleissa esteellisyyssääntöjen vuoksi. Vaalilautakuntien jäsenten ja tarpeellisen määrän varajäsenten nimeäminen on välttämätöntä vaalilautakuntien toiminnan varmistamiseksi.

Äänestysalueiden määrän mahdollisen vähentämisen yhteydessä on tarkasti pohdittava, miten kunnan eri osissa asuville voidaan tarjota mahdollisuus äänestää. Huomionarvoista on, että äänestysaluejaon muuttaminen muuttaa vaalipäivän äänestyspaikkojen määrää, mutta ei heikennä ennakoäänestysmahdollisuuksia. Vaihtoehtoja äänestysmahdollisuuksien turvaamiseen voivat olla esimerkiksi seuraavat tekijät:

- **Ennakoäänestys:** Vaalilain § 46 mukaan jokainen äänioikeutettu saa äänestää ennakolta kotimaan yleisissä ennakoäänestyspaikoissa ja ulkomailla Suomen edustustoissa. Vaalilain § 47 mukaan ennakoäänestys aloitetaan 11. päivänä ennen vaalipäivää sekä lopetetaan ulkomailla 8. päivänä ja kotimaassa 5. päivänä ennen vaalipäivää. Käytännössä äänestämään voi mennä minkä paikkakunnan ennakoäänestyspisteelle ennakoäänestyksen aikana.
- **Kotiäänestys:** Vaalilain § 46 mukaan äänioikeutettu, jonka kyky liikkua tai toimia on siinä määrin rajoittunut, ettei hän pääse äänestys- eikä ennakoäänestyspaikkaan ilman kohtuuttomia vaikeuksia, saa, sen mukaisesti kuin 55 §:ssä säädetään, äänestää ennakolta kotonaan Suomessa siinä kunnassa, joka on merkitty äänioikeusrekisteriin hänen kotikunnakseen. Kotiäänestyksen yhteydessä voi äänestää myös kotiäänestykseen oikeutetun kanssa samassa taloudessa asuva omaishoidon tuesta annetussa laissa (937/2005) tarkoitettu omaishoitaja, jos kyseinen kunta on merkitty äänioikeusrekisterissä hänen kotikunnakseen.
- **Laitosäänestys:** Vaalilain § 46 mukaan äänioikeutettu, joka on hoidettavana sairaalassa, ympärivuorokautista hoitoa antavassa tai muussa kunnanhallituksen ennakoäänestyspaikaksi määräämässä sosiaalihuollon toimintayksikössä tai on otettu rangaistuslaitokseen taikka suorittaa varusmiespalvelusta tai naisten vapaaehtoista asepalvelusta Puolustusvoimien varusmieskoulutusta antavan joukko-osaston varuskunnassa tai Rajavartiolaitoksen varusmieskoulutusta antavassa yksikössä, saa äänestää ennakolta kyseisessä laitoksessa. Suomalaisen laivan henkilökuntaan kuuluva äänioikeutettu saa äänestää ennakolta laivassa sen ollessa ulkomailla.
- **Uudenlaiset mahdollisuudet äänestää Tammelassa ennakoäänestyksen aikana:** Tammelassa on mahdollista harkita ennakoäänestyksen järjestämistä uusissa paikoissa, joissa sitä ei ennen ole ollut. Esimerkiksi kirjastoautoon voisi olla perustettavissa ennakoäänestyspiste, joka tukisi kunnan eri osissa asuvien äänestysmahdollisuuksia. Uudenlaiset ennakoäänestysmahdollisuuksien järjestäminen edellyttää

huolellista valmisteluaikaa, jotta toimintatapa on varmuudella toimiva.

Vuonna 2024 järjestetään presidentinvaalit ja europarlamenttivaalit. Vuonna 2025 järjestetään alue- ja kuntavaalit. Vuonna 2026 ei ole säännönmukaisia vaaleja. Vuonna 2027 järjestetään eduskuntavaalit.

Valmistelija: Kunnanjohtaja Juuso Alatalo, puh. 040 706 2667

Esittelijä: Kunnanjohtaja

Päätösehdotus: Kunnanhallitus päättää esittää valtuustolle, että

- 1) äänestysaluejakoon ei tehdä muutoksia vuoden 2024 vaaleihin.
- 2) vuoden 2025 vaaleista alkaen Tammelan kunta muodostaa yhden äänestysalueen, jolloin Tammelan kunnassa on vaalipäivinä yksi äänestyspaikka, joka toimii kaikkien tammelalaisten vaalipäivän äänestyspaikkana.
- 3) valtuusto edellyttää keskusvaalilautakuntaa tekemään selvityksen ennakoäänestysmahdollisuuksien lisäämisestä tuleviin vaaleihin (esim. kirjastoauton yhteyteen) ja esittämään asiaa koskevan suunnitelman kunnanhallitukselle viimeistään vuoden 2025 ennakoäänestyspaikkojen määrittämisen yhteyteen.

Päätös: Kunnanhallitus hyväksyi päätösehdotuksen yksimielisesti.